

У ширшому форматі психотехнології йдеться про існування НЛП (нейролінгвістичного програмування) та психопрограмування.

Отож, психотехнології на українському телебаченні – це не виняток, а радше правило, яке особливо активно застосовується в передвиборчий час. Автори новин на загальнонаціональних телеканалах намагаються не тільки маніпулювати громадською думкою, а й змінювати орієнтації, ціннісні установки, погляди, усталені архетипи мислення глибоко у підсвідомості глядачів. Щоб захиститися від чужого впливу на свій мозок («промивання мізків»), слід обмежувати перегляд телебачення, повністю відмовляючись від тих ресурсів, які постійно зловживають пропагандою, замовними та маніпулятивними матеріалами, дбати про власну інформаційну гігієну та безпеку, розвивати критичне мислення, якісно й ретельно перевіряти інформацію, споживати її дозовано й вибірково, не поширювати фейкових новин у соціальних мережах та використовувати інші рекомендації, які допоможуть уникнути психологічної маніпуляції в конкретному випадку.

Список використаних джерел:

1. Зелинский С. Психотехнологии гипнотического манипулирования сознанием человека в 2 Т. / С. Зелинский – СПб. : 2009. – Т. 2. – 320 с.
2. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием / С. Кара-Мурза. – М. : Эксмо-пресс, 2001. – 3748 с.
3. Остапенко Г. Маніпулятивні технології як загроза у соціально-комунікативних інтернет-практиках студентської молоді / Г. Остапенко // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 12. – С. 40–44.
4. Ральська В. Телебачення як засіб маніпуляції масовою свідомістю (на прикладі українських теленовин) [Електронний ресурс] / В. Ральська // Науковий блог НаУОА. – 2010. – Режим доступу: <https://naub.oa.edu.ua/2010/telebachennya-yak-zasib-manipulyatsiji-masovoyu-svidomistyu-na-prykladi-ukrajinskyh-telenovyn/>

Садурська Є.П.

студент,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЕЛЕКТРОННІ ВИДАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Сучасна система української освіти в останні роки зазнає серйозних змін як у підборі навчальних матеріалів так і в формах та методах їх подачі. Щороку піднімається питання оновлення шкільних підручників, але кожного разу виникають одні й ті ж проблеми щодо змістового наповнення, дорогої сировини, терміну друку книг, їх логістики до навчальних закладів тощо.

Щодо стану видань в розвинутих країнах, то в них освітня література на сьогодні знаходиться в подвійній ситуації: накладі друкованих книг падають, проте розширюється їх асортимент, а роль електронних продажів все більш зростає.

Інтеграція в європейський досвід дала поштовх до експериментального введення електронного формату і в навчальний процес українських шкіл. Однак, про перспективи швидких змін зарано говорити, так як ще не спростовано всі сумніви щодо того, чи «вживеться» нова форма подачі матеріалів в Українських реаліях. «Для реалізації масштабних технологічних проєктів у сфері освіти України потрібно ретельно вивчити нові підходи, процедури, технології як зарубіжних країн, так і узагальнити вітчизняний досвід. Електронний підручник, а також допоміжні технічні засоби електронної платформи, пропонується запроваджувати у форматі експерименту» пише МОН України в своєму плані реалізації проєкту.

Ставимо завданням з'ясувати, який шанс того, що експериментальна форма нових навчальних підходів перетвориться в загальноприйнятту в нашій країні. Чи взагалі варто впроваджувати такий формат та яку комунікативно-нову функцію може виконати електронна книга в руках школяра.

Однією з найбільших переваг, яка, перш за все, стосується фізичного здоров'я учнів, є відносно легка вага гаджета в порівнянні з вагою кіпи підручників. За даними дослідження Національного центру біотехнологічної інформації США, важкий портфель призводить до стиснення міжхребцевих дисків, що викликає болі в спині і викривлення хребта. Тому лікарі відзначають, що вага учнівського рюкзака не повинен перевищувати 10% ваги школяра.

Однак ці вимоги в сучасних реаліях реалізувати не завжди вдається. Вага шкільного портфеля перевищує норму більш як на два кілограми, адже діти носять важкі паперові підручники, змінне взуття, спортивну форму, альбоми для малювання тощо. І ось саме планшети та електронні рідери здатні допомогти у вирішенні проблеми. Маса таких пристроїв становить 500-700 грамів, при цьому один гаджет замінює собою всі необхідні матеріали.

Також враховуємо той факт, що з рідерами й планшетами зручніше працювати учням зі слабким зором. Інформація в більшості друкованих підручників представлена недостатньо зручно з дрібним шрифтом, який «густо» наповнює сторінку, електронні ж пристрої можуть змінювати розмір та формат тексту на комфортний для очей [4].

Так як в Україні вивчення впливу електронних видань знаходиться лише на старті, то послуговуємося результатами зарубіжних дослідників з цього питання, щоб зробити певні висновки та прогнози щодо майбутнього цифрової епохи у вітчизняних школах.

У 2015 році на щорічному з'їзді Американської науково-дослідницької асоціації педагогів були представлені результати різних досліджень впливу використання електронних видань у процесі навчання в початковій школі. Висновки експертів містили як позитивні так і негативні фактори введення такого формату видань у навчальний процес. Зокрема, було досліджено, що батьки дітей молодшого віку, як правило, стають пасивними спостерігачами, коли їхні діти читають електронні книги за допомогою цифрового планшета. Також опитування дорослих показали: вони чекають, що діти проявлять більшу самостійність у поведженні з електронними планшетами, ніж при читанні друкованих книг.

Щодо інтеграції мобільних додатків у навчання грамоті, то хоч учні й показали значні покращення в запам'ятовуванні матеріалів при їх використанні, однак у цьому випадку саме вчителі виступили проти такого формату, схильючись до більш традиційних форм подачі інформації. Така ж проблема почала проглядатися й в Україні: педагоги часто відмовляються приймати нововведення, ігнорують проходження ознайомчих курсів з використання цифрових технологій та досі відстоюють «старі-добрі підручники й методички».

Питання інтеграції гаджетів у навчання стосуються результати й наступного дослідження, що обговорювалося на з'їзді. Воно показало, що при використанні додатків учні надавали «менше значення відповідям на питання [в додатку]» і висловлювались, що «відповіді на питання [за допомогою додатку] заважали залученню і отриманню задоволення від тексту». Ці непередбачувані результати «потенційно можуть переважити значення когнітивної підтримки, яку програма надає деяким студентам за допомогою таких інструментів як вбудований словник і функція читання вголос», стверджують вчені.

І останнє дослідження з найбільш позитивним результатом показало, що використання електронного формату серед малечі стало джерелом нового виду комунікації зі своїми ровесниками. Діти допомагали один одному використовувати додаток і обговорювали зміст прочитаного. Все це допомогло виробити більш «інтегровані» моделі читання, в яких діти слухали текст за допомогою програми, а також привернути їхню увагу до важливих моментів, що містить додаткову інформацію і смисли. Такі моделі читання допомогли дітям навчитися робити висновки і виявляти більш глибокі зв'язки в тексті [2].

Щодо певних негативних тенденцій, які проглядаються в країнах, що змінили друковані формати на електронні, то вони таки теж існують. Зокрема, нейрофізіолог Сьюзан Грінфілд, одна з найавторитетніших дослідників свідомості, побоюється, що з розвитком у цифровому столітті так званої «екранної культури» (screen culture), занурення в нове середовище може стимулювати в нашому мозку розвиток нейронних зв'язків, які підтримують патерни, що характеризуються короткою тривалістю концентрації уваги [1].

Також Анна Кемпбелл з Відкритого університету Великобританії дослідила використання електронних рідерів Kindle і друкованих книг на прикладі студентів. Вона прийшла до висновку, що «електронні рідери більшою мірою сприяють глибокому читанню і в меншій – активному навчанню», що, швидше за все, є прямим наслідком особливостей дизайну. «Студенти менше відволікаються, якщо використовують базову модель Kindle (рідер, розроблений компанією Amazon). По суті, вони змушені зосереджуватися, оскільки позбавлені можливості ковзати по тексту вперед і назад». У той же час це заважає перечитуванню тексту, яке мало б сприяти «метарозумінню» – здатності читачів «усвідомлювати, зрозуміли вони чи ні те, що тільки що прочитали» [1].

Які висновки з усіх поданих вище результатів досліджень можемо зробити, прирівнюючи їх до українських реалій? По-перше, цілком нормально те, що слідом за змінами, які відбуваються зі сторінкою як фізичним носієм, змінюється й сама природа читання [3]. Комунікативний акт в системі

підручник-школяр набуває нового формату, підвищується рівень інтерактивності в навчальному процесі дитини. Така форма освіти матиме позитивну тенденцію щодо набуття учнем самостійності в значно меншому віці, ніж раніше. Однак з цього випливає проблема ролі батьків у вихованні та розвитку підростаючого покоління: дорослі виявляють готовність поступитися місцем гаджету у виконанні покладених на них функцій.

По-друге, однією з основних проблем, що вже виникає на початкових етапах, стосується вчителів, які не дуже прихильно ставляться до нового формату освоєння учнями матеріалу. Серед причин можемо виділити звичайну інерційність мислення старших педагогів, страх будь-яких інновацій з їхнього боку, а також боязнь покладеної на них відповідальності за гаджети, які зазвичай лишатимуться в класі під час перерв. Але все ж більшість вчителів, особливо молодих, до ідеї впровадження електронних підручників ставляться позитивно або поки що нейтрально [5].

По-третє, сприйняття та засвоєння дитиною матеріалу напряму залежить від форми його подачі за допомогою цифрових носіїв. Велику роль відіграє те, чи електронне видання – це лише сканована копія друкованого підручника, чи все ж це окремо розроблена версія для рідера або планшета (адже тут вимагається зовсім інший дизайн, повинні враховуватись інтерактивні елементи, бути добре пропрацьованою система посилань та закладок, щоб дитина могла легко переглядати та знаходити потрібний матеріал). В Україні ж розпочали процес розвитку навчальних електронних форматів саме у вигляді сканованих матеріалів друкованих підручників, але вже зараз починають створювати в рамках проекту Нова Українська Школа освітні видання, розроблені спеціально для читання з гаджетів. Можливо, вітчизняним розробникам у подальшій перспективі вдасться створити й так звані «відкриті книги», використання яких вже практикується в Америці та деяких країнах Європи. Формат таких видань дозволяє читати один і той же підручник усьому класу одразу, забезпечуючи комунікацію учнів та вчителя через «сторінки» цифрової книги.

Список використаних джерел:

1. Книга или монитор. Что выбирает мозг? [Електронний ресурс] // ЛиБиИнформ. – 2016. – Режим доступу: <http://libinform.ru/read/articles/Kniga-ili-monitor-CHto-vybiraet-mozg/>
2. Херольд Б. iPad, e-ридеры и начальное обучение: обзор исследований Американской научно-исследовательской педагогической ассоциации [Електронний ресурс] / Бенджамин Херольд // ЛиБиИнформ. – 2015. – Режим доступу: <http://libinform.ru/read/foreign-experience/iPad-e-ridery-i-nachalnoe-obuchenie-obzor-issledovaniy/>
3. Барон Н. С. Чтение с монитора подавляет критическое мышление? [Електронний ресурс] / Наоми С. Барон // Huffpost Books. – 2015. – Режим доступу: <http://libinform.ru/read/foreign-experience/CHtenie-s-monitora-podavlyaet-kriticheskoe-myshlenie/>
4. Павлов И. «Электронный учебник»: зачем ридеры школьникам [Електронний ресурс] / Иван Павлов // Habr. – 2017. – Режим доступу: <https://habr.com/company/maccentre/blog/374089/>
5. Електронні підручники в Україні, 2018/2019 навчальний рік [Електронний ресурс] // Цифровые технологии вокруг нас. – 2018. – Режим доступу: <https://www.dxdigitals.info/2013/08/elektronni-shkilni-pidruchniki-Ukraina.html>